Gömöri György

Két varsói történet

1. 1953 szeptemberében az a szerencse ért, hogy a Magyar Írók Szövetségének ösztöndíjasaként három hónapra Lengyelországba utazhattam. Varsói kalandjaim közül párat érdemes elmondani, már csak azért is, hogy fényt vessen akkori életemre. Annak köszönhetően, hogy a kultúrcsere akkor nemzetközi megállapodások szintjén folyt, az akkoriban egyetlen létező varsói luxushotelben, a Bristolban laktam, és néha lenn vacsoráztam a vendéglőben (nagyon vigyázva, hogy ne költsek túl sokat), aholis két kiváló magyar művésszel találkoztam. Az egyik, Fischer Annie, meg is hívott egy „Peach Melba" nevű desszertre, meg adott jegyet másnapi koncertjére, mindkettővel örök hálára kötelezve a zöldfülű ifjút, aki voltam. De a kevésbé kellemes kaland egy másik művésszel, Ferencsik Jánossal esett meg. Megint az történt, hogy a KWKZ-os (a lengyel Kultúrkapcsolatok Intézetéhez tartozó) tolmács áthívott Ferencsikkel megosztott vacsoraasztalához, és bemutatott az ötvenes évek leghíresebb magyar karmesterének. Ferencsik már elég sokat ihatott, mert amikor a tolmács taxit hívott, és azt javasolta, kísérjük ki együtt a karmester urat a pályaudvarra, ahonnan a budapesti vonat indul, érzelmes hangon Tóth Árpádot kezdett szavalni. Nem volt kifogása az ellen sem, hogy a hátsó ülésen egymás mellett üljünk – inkább én voltam zavarban, mit kérdezzek a népszerű, a hivatalosság és a közönség által egyaránt elismert nagy művésztől. A végén, hogy megtörjem a versmondás után beállt csöndet, azt kérdeztem Ferencsiktől:

– Karmester úr több mint egy hete turnézik Lengyelországban. Mi a véleménye, milyenek a lengyel nők?

Kérdeztem ezt valakitől, akiről a pesti népszáj már régen tudta, hogy az illető meleg. Ferencsik látta, hogy nem provokálok, csak egyszerűen nem tudom, hogy ő kiket és hogyan szeret. Ezért így válaszolt, egy kemény tőmondattal:

– Úriember (!) nőügyeiről nem beszél.

Megsemmisültem. Életemben először nagy indiszkréciót követtem el, meg is kaptam érte a magamét. 1953 őszén persze elég anakronisztikusnak hangzott a fenti mondat, dehát a művészek akkor is külön világban éltek, különben is, egy olyan „taknyos kölyöknek", mint én, mi köze a művész magánéletéhez? De Ferencsik nem sértődött meg, gondolom, inkább mulattatta az ügy, mert amikor búcsúzóul megkértem, hogy amikor hazaért, hívja fel anyámat, mondja meg neki, jól vagyok, fölírta a

telefonszámot, és föl is hívta. Most fölszállt a vonatra, integettünk. Vonat el, az aranyfogú KWKZ-es fiú hozzám fordul és hátba vág:

– Te marha, hát nem tudtad, hogy a Ferencsik...homokos?

2. A másik történet furcsa módon kapcsolódik az elsőhöz. Gyakran jártam be ebédelni a Lengyel Írószövetség kantinjába, a Krakowskie Przedmieście sarkán, közel a Zsigmond térhez, egyrészt, mert olcsóbb és jobb volt, mint az átlagos varsói vendéglők (az írókat ezzel is támogatta a rendszer), másrészt, mert ott sok mindenkivel lehetett találkozni. Nemcsak írókkal, színészekkel és zenészekkel is. Ezek között nagy népszerű-ségnek örvendett egy Adam („Dodus") Pawlikowski nevű, jóképű, magas színész, akiről azt rebesgették, hogy meleg. Hamarosan megismertem Dodust, akivel jól lehetett beszélgetni a lengyel futballról, meg más sportágakról, és ő alighanem hamarosan felmérte a helyzetet, hogy engem a lengyel lányok százszor jobban érdekelnek, mint a hozzá hasonló sportfiúk.

Volt viszont nekem egy szép kockás, piros-fekete ingem, amit gyakran fölvettem, abban a reményben, hogy majd csak megtetszem benne valamelyik ifjú költőnőnek. Ehelyett Dodus volt az, akinek kedve támadt az ingemre, és nem sokkal hazautazásom előtt, 1953 decemberében egy alkalommal, ebéd utáni kávé közben így szólt:

– Jerzy, nekem nagyon tetszik ez az inged. Megvenném...

Váratlanul ért az ajánlat, de éppen nehezen jöttem ki az ösztöndíjamból, ezért megkérdeztem:

– Mégis, mennyit adnál érte?

Dodus mondott egy összeget, ami megfelelt egy elég drága lengyel ing árának – nem tudtam ellenállni az ajánlatnak. Viszont nem lévén póting nálam, azt javasoltam, menjünk át a Bristolba, ott átöltözöm és megkaphatja a remélt kockásat. Így is történt: kifizettük a kávét, és pár percnyi séta után Dodus feljött a szobámba, inget cseréltem, mire ott helyben leperkálta az ígért összeget. Ezután a különösen kívánatos magyar ing birtokában elégedetten távozott.

Nem tudom, milyen hírem volt az akkori Varsóban, de biztos vagyok benne, hogy ha valaki észrevette távozásunkat az Írószövetség kantinjának előcsarnokából, elterjedt a pletyka, hogy ez a fiatal magyar költő alighanem meleg: elment Pawlikowskival, fölvitte magához a Bristolba! Szerencsére, amikor tíz évvel később (még hontalan, kék útlevéllel!) újra Varsóban jártam, már senki sem emlékezett az ingvételre, sőt azt sem tudom, Pawlikowski élt-e még, vagy ő is, hozzám hasonlóan, Nyugatra távozott; mindenesetre nem találkoztam vele többé az Írószövetség olcsó és barátságos kantinjában, ahová ezúttal is többször betértem.